

Read the full book on: 10.1787/9789264185715-en

Çevreye Bakış 2013: OECD Göstergeleri

Türkçe Özet

21. yüzyıldaki yaşam biçimimiz ve dünya nüfusunun artması; hava, su ve toprak gibi olmazsa olmaz çevre kaynaklarını, bunlara bağımlı hayvan ve bitki yaşamlarıyla birlikte baskı altına almıştır. Ekonomik büyüme ve çevreye verilen hasar arasındaki bağlantıyı koparmakta ne kadar başarılıyız? Bunun yanıtı hava kirliliği, ulaşım, enerji, su ve biyolojik çeşitliliği koruma gibi başlıca alanlarda bazı ilerlemeler gösteren ama gelecekte doğal kaynaklarımızı korumak için yeterli olmayan karma bir manzardır.

Çevre üzerindeki baskı artmaya devam ediyor; ama bu artış, OECD ekonomilerinde 1990'lardan bu yana, görece ayrışma olarak bilinen bir süreçle, genel olarak ekonomik büyümeden daha yavaş bir hızla yol alıyor.

Enerji yoğunluğu – bir birim GSYİH yaratmak için gerekli enerji miktarı – OECD ülkelerinde son yirmi yılda düşüş gösterdi. Yakıt karışımında gazın payı arttı ama genel olarak enerji kaynakları içinde fosil yakıtların hakimiyeti devam etti. Yenilenen enerjinin payı, OECD için, son yıllarda ufak bir artışla, toplam arzın yaklaşık %9 seviyesinde nisbeten sabit kaldı. Azalan enerji yoğunluğunun temelinde yatan faktörler; ekonomideki yapısal değişiklikleri, enerji tasarrufu önlemlerini, çevre politikalarının etkilerini, teknik ilerlemeyi ve bazı ülkelerde, enerji ve kaynak yönünden yoğun üretimin ülke dışına aktarılmasını içermektedir.

Kişi başına rakamlarla enerji kullanımını azaltma alanındaki ilerleme, kısmen ulaşım için enerji talebindeki %17'lik bir artışa bağlı olarak, çok daha yavaş oldu. **Karayolu taşımacılığı** ilave yakıt tüketimi ve karayolu yapımına yol açıp sağlığı ve doğayı olumsuz etkileyerek, ulaşım sektörüne hakim olmaya devam ediyor. Ülkelerin daha temiz ulaşım araçlarını teşvik etme çabalarının etkisi, karayollarındaki taşıtların sayısındaki ve taşıt kullanımındaki artışla büyük ölçüde ortadan kaldırılmaktadır. Genel olarak, ulaşım faaliyetleri GSYİH artışına bağlı olmaya devam etti ve OECD ülkelerinin üçte birinden fazlasında, karayolu trafiğinin büyüme hızı ekonomik büyümeden daha yüksektir.

Malzeme yoğunluğu – bir birim GSYİH yaratmak için gerekli malzeme kaynakları miktarı – da 1990'dan bu yana düşüş gösterdi. Malzeme kullanımı OECD bölgesinde ekonomik büyümeden görece olarak ayrıştı. Bu ayrışma, kısmen hizmet sektöründeki büyümeye ve ekonomik krize, kısmen de dışaımların artmasına ve kaynak-yoğun üretimlerin ülke dışına kaydırılmasına bağlıdır.

Tarımda üretim OECD bölgesinde 2000 ile 2010 yılları arasında 1990'lara göre daha yavaş arttı. Aynı zamanda, çevre üzerindeki tarımla ilişkili bir dizi baskı da azaldı: Örneğin sera gazı (GHG) salımları, su ve gübre kullanımı, besin maddesi atıkları (bu maddelerin toprağa, suya ve havaya geçebilmesi) gibi. Özellikle çevreye en zararlı türlerde, tarım desteği düzeyinde azaltmaya gidilmesi bu iyileşmenin sağlanmasında önemli bir etmen oldu.

Genel olarak, doğal varlık tabanını korumak ve insanların çevresel yaşam kalitesini arttırmak amacıyla, göreceli ayrıştırmadan çevreye verilen hasarı onaracak mutlak ayrıştırmaya kararlı bir geçiş yapmak için daha güçlü çabalar gerekmektedir.

Temel bulgular

- Genel olarak, **sera gazı (GHG) salımları** dünya ölçeğinde, eğilimin ana belirleyicisi olan CO₂ ağırlıklı olarak artmayı sürdürüyor. 1990'dan bu yana **enerji ile ilişkili karbon dioksit (CO₂) salımları** OECD ülkelerinde, dünya genelinde olduğundan daha yavaş arttı. Bugün OECD ülkeleri dünya GHG salımlarının yarısından daha azını oluşturuyor. Ama bu miktar OECD ülkelerinde hala kişi başına çok daha fazla. Diğer bölgelerin çoğunda 4 ton olan karbon dioksit salımı OECD ülkelerinde kişi başına 10 ton. Birçok OECD ülkesi kendi karbon dioksit (CO₂) emisyonlarını GSYİH büyümesinden ayıştırmışlardır. Ama yine de bu ayırtırma zayıf kalmakta ve birçok ülkede salımlar artmayı sürdürmektedir.
- **Sülfür oksit (SO_x) ve azot oksit (NO_x) salımları** 1990 yılından bu yana bir bütün olarak OECD'de anlamlı bir düşüş gösterdi (sırasıyla -%69 ve -%36). OECD ülkelerinin hemen tümü SO_x salımlarını GSYİH'dan ayırtırmada mutlak bir başarı sağlarken NO_x salımlarında bu mutlak başarıyı OECD ülkelerinin ancak üçte ikisi gerçekleştirebildi. Yine de, az sayıda OECD ülkesinde, NO_x salımları GSYİH ve karayolu trafiğindeki sabit artışla birlikte büyümeye devam etti. Yer seviyesi ozonu, NO₂ konsantrasyonları, ince partiküller ve toksik hava kirleticileri, özellikle kentlerde, insan sağlığını olumsuz etkilemeye devam ediyor.
- **Tatlı su çıkarımı** OECD bölgesinde, 1990'lardan bu yana, bir dizi kaynaktan su talebinin artmasına karşın genel olarak sabit kaldı. Bunun nedeni, daha verimli kullanım ve daha iyi fiyatlandırma politikaları, ama aynı zamanda suyun tuzdan arındırılması ve tekrar kullanılması gibi alternatif su kaynaklarından daha fazla yararlanılmasıdır. Birçok OECD ülkesi tatlı su çıkarımını GSYİH büyümesinden görece ayırtırmayı başardı ama sonuçlar hem ülkeler içinde hem de ülkeler arasında farklılık göstermektedir.
- **Atıksu arıtma altyapısı** önemli ölçüde genişledi; bir belediye atıksu arıtma tesisine bağlı olan OECD nüfusunun payı, 1990'ların başındaki yaklaşık %60 oranından 2010'da %80'e yükseldi. Bazı ülkelerde atıksu arıtımını daha da genişletmek için asıl yapılması gereken şey, küçük veya izole yerleşim birimlerine hizmet vermenin farklı yollarını bulmaktır. Birçok ülke, yaşlanmış su kaynaklarına ve sıhhi tesisat şebekelerine bakım yapmak ve iyileştirme ihtiyacı nedeniyle artan maliyetlerle karşı karşıya kalmaktadır.
- **Korunan arazilerin alanı** hemen tüm OECD ülkelerinde artarak, toplamın yaklaşık %11'ine ulaştı. Ancak, bu alanlar her zaman ulusal biyoçeşitliliği yansıtmıyorlar ya da yeterince birbirlerine bağlanmıyorlar. **Biyoçeşitliliğe** yönelik tehditler özellikle arazi kullanımı değişikliklerinden ve altyapı geliştirmelerinden dolayı artıyor; birçok doğal ekosistem bozuldu ve OECD ülkelerindeki birçok **hayvan ve bitki türü** yok olma tehlikesiyle karşı karşıya. Yüksek nüfus yoğunluklarına sahip ülkelerde bu tehdit düzeyleri özellikle yüksektir.
- **Ormanlık alanlar** OECD dahilindeki arazi alanının yaklaşık %30'u düzeyinde görece olarak sabit kaldı. OECD ülkelerinin çoğu sayısal bakımdan orman kaynaklarını sürdürülebilir biçimde kullandıklarını gösteren bir görüntü sergiliyorlar. Bununla birlikte ülkeler arasında önemli farklılıklar vardır ve çoğu orman alanı orman niteliğini yitirme, parçalanma ve başka arazi tiplerine dönüşme tehlikesiyle karşı karşıyadır. Yenilenebilir enerji hedeflerine ulaşmak için ahşaba olan talebin artması, ormanların ticari kullanımında önemi gitgide artan bir rol oynamaktadır.
- **Kentsel atık** OECD bölgesinde 1990'larda %19 oranında arttı ama bu artış 2000'li yılların başlarında yavaşladı. Bugün OECD bölgesinde yaşayan bir kişi her yıl ortalama 530 kg atık üretmektedir; bu rakam 1990'daki miktardan 30 kg daha fazla ama 2000'dekinden 30 kg daha azdır. OECD ülkeleri katı atık toplama alanlarından ve çöp yakma fırınlarından gitgide daha fazla atığı geri dönüşüm yoluyla yeniden ekonomiye kazandırmaktadırlar. Ama yine de katı atık gömme alanları birçok OECD ülkesinde başlıca atık tasfiye yöntemi olmaya devam etmektedir.

© OECD

Bu özet metin, resmi bir OECD çevirisi değildir.

Bu özet metin, OECD telif hakkı ve yayının aslının ismi belirtilmek koşuluyla çoğaltılabilir.

Değişik dillerdeki özet metinler, aslı İngilizce ve Fransızca dillerinde yayınlanan OECD yayınlarının kısaltılmış çevirileridir.

Bu yayınlar OECD İnternet Kitabevi'nden ücretsiz olarak temin edilebilir www.oecd.org/bookshop

Daha fazla bilgi için, OECD Halkla İlişkiler ve İletişim Müdürlüğü, Haklar ve Çeviri Birimi'ne başvurunuz.
rights@oecd.org Faks: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, Fransa

İnternet web sitemiz: www.oecd.org/rights

Read the complete English version on OECD iLibrary!

© OECD (2013), *Environment at a Glance 2013: OECD Indicators*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/9789264185715-en